

Het elementaire in het Calvinisme, dat het onverzoonlijke staat tegenover het humanisme, cijfert hij weg.

Nu begint het den Calvin-kenner toch wat te duizelen!

Prof. Cramer blijkt noch het karakter van het Calvinisme, noch dat van het humanisme te hebben begrepen.

Waar het gegoochel met het onderscheid tusschen inhoud en vorm al niet toe leiden kan!

Natief is bepaald zijn beschrijving van Calvin's kritische houding tegenover de Schrift.

Calvin houdt de afschriften van den bijbel niet voor onfeilbaar, hij neemt een kritische houding aan tegenover de Roomsche traditie, hij exegetiseert sommige teksten weleens anders dan in zijn tijd gebruikelijk was, hij houdt rekening met de persoonlijkheid van de bijbelschrijvers.

Daarop komen zijn argumenten hoofdzakelijk neer. Een proeve.

„Het moet velen in die dagen pijnlijk hebben getroffen, dat Calvin Gen. 3:15 niet rechtstreeks met Christus in verband bracht, het driemaal heilig van Jes. 6:3 niet op Triniteit (Drieëenheid) liet slaan, en de Spruit van Jes. 4:2 niet op Christus. Psalm 33:6 durft Calvin niet aanhalen ten bewijze van de godheid des Heiligen Geestes. Evenmin wil hij den meervoudsvorm van den Godnaam in Gen. 1:1 als aanduiding van de Drieëenheid aanmerken.“ (bl. 128, 129).

Ik ben het hierin bijna geheel met Calvin eens. Moet ik dan misschien ook als een Schriftkritiker worden gebrandmerkt?

Maar we zullen Prof. Cramer niet verder in zijn beweringen en betoogen volgen.

Detailkritiek op zijn boek lijkt mij niet nodig. Doordat hij Calvin in de voetnoten zelf laat spreken, levert hij de beste bestrijding van zijn boek, al zouden wij wel willen, dat hij soms het citaat iets ruimer had genomen.

Uitvoerige weerlegging van andere zijde zou alleen nodig zijn, indien bleek, dat Prof. Cramer school maakte.

Daarnaar ziet het echter voorloopig niet uit. De schuld daarvan ligt voorzeker niet hierin, dat men op grond van dit boek Prof. Cramer voor een „onbegrepen denker“ moet houden.

Hij schrijft eenvoudig, klaar, bijna gezellig.

Daarom meenen wij te kunnen volstaan met tegen zijn vorm-inhoud-hokus-pokus-methode te protesteerden.

Dat iemand daarbij niet aan woord-verdraaiing ontkomen kan, ligt voor de hand.

Ergens beken Prof. Cramer zelf: „Alles wat Calvin over het geloof in de Schrift zegt, is volkomen juist, wanneer wij voor Schrift in de plaats zetten: heilsbeloften Gods.“ (bl. 41).

Past men diezelfde methode op Prof. Cramer toe, dan kan men hem bij elke willekeurige richting onderbrengen.

Te meer, omdat Prof. Cramer inderdaad meer dan eens met zichzelf in tegenspraak is.

Als voorbeeld kiezen wij alleen dit. Nu eens stelt hij Kuyper, Bavinck, Warfield e.a. als moderner voor dan Calvin. Den anderen keer moeten zij hem weer in moderniteit voor Calvin onderdoen.

Met die vorm-inhoud-methode kan men alle kanten uit.

Ik zie kans op die manier te bewijzen, dat Prof. Cramer een militarist, een anti-militarist, een mohammedaan en zelfs een mormoon is.

Men zegge slechts, waar men hem hebben wil. Inzonderheid evenwel is hierom zijn boek van belang, omdat het zoo uitnemend typeert het autoriteitengeloof van velen in onzen tijd.

Men grijpt een autoriteit bij den zoom van zijn kleed.

En ondertusschen behoudt men zichzelf als autoriteit.

Zoo neemt men de autoriteit en zichzelf in de maling.

De autoriteit schandte men daardoor niet.

Die is gewoonlijk reeds lang tot zijn vaderen verzameld.

Doch zichzelf dupeert men.

HEPP.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Evangelisatie in Indië.

Niet alleen in ons land is er sterkere belangstelling voor den arbeid der Evangelisatie op te merken. Ook in Indië werkt men krachtig, om het Evangelie te brengen aan hen, die daarvan zijn vervreemd. Indië is niet alleen het land der Zending, maar ook evenzeer der Evangelisatie.

Op de vergadering der classis Batavia heeft men in 1926 ook over dezen arbeid gehandeld. 1 en 2 Juni 1926 kwam de classis samen in Semarang. Veel en velerlei werd daar behandeld. Rijk is het agendum. Ook de Evangelisatie had een plaats. Wat het rapport Evangelisatie vermeldde, vermeldt helaas het Handboekje der Geref. Kerken in Ned. Oost-Indië voor 1927 niet. Wel bleek in de besprekingen, dat men in Indië nog niet al te goed op streek is met goede en geschikte lectuur. Het blad „De Zaaier“ schijnt allen niet al te goed te voldoen.

Den dag na de vergadering der classis werd een speciaal Evangelisatie-Congres gehouden, het „Classicaal Congres voor Evangelisatie te Semarang 3 Juni 1926“. Twee referaten werden daar gehouden, het eene meer om de zaak van den principiëelen kant te bezien, het andere bijzonder voor het bespreken van een praktisch onderwerp.

Dr H. A. van Andel van Solo was de eerste inleider. Hij sprak over „De beginselen van het werk der evangelisatie“. Tot grondslag voor zijn referaat legde hij de conclusies aangaande de Evangelisatie, door de generale synode van Utrecht in 1923 vastgesteld. Deze conclusies, waarmee Dr Van Andel het geheel eens bleek, werden toegelicht, ook bijzonder met het oog op Indische toestanden. Dat in Indië Evangelisatie noodig is werd aangetoond. Het leven in Indië vervreemdt zoo gemakkelijk de menschen, die uit Europa komen, van den Heere en Zijn dienst. De Indische maatschappij met haar geldjacht, haar genotzucht, haar behoefte aan sterke prikkels, haar geestelijke vadsigheid, vormt een voortdurend gevaar.

„Indien er Gereformeerde Kerken in de wereld zijn, die een breede en moeilijke taak op dit gebied hebben, dan zijn het wel in de eerste plaats de kleine Gereformeerde Kerken in de groote, van God en Zijn dienst vervreemde Indische maatschappij“.

In de middagvergadering sprak Ds Merklijn van Magelang over „Huisbezoek als Evangelisatiemiddel“. Een meer praktisch onderwerp dus. Hierover heeft Ds Merklijn goede opmerkingen gemaakt, ook voor den arbeid in Nederland behartigenswaardig.

Vooreerst, dat het huisbezoek zoo weinig geschiedt. In de rapporten over den arbeid wordt deze tak van arbeid bijna niet genoemd. De reden daarvan zoekt Ds Merklijn in het moeilijke ervan. Men gevoelt zoo gemakkelijk en zoo vaak bij een bezoek, dat men een ongenode gast is. De hoorders op een vergadering kwamen zelf uit belangstelling, maar huisbezoek wordt gebracht bij menschen, die soms te kennen geven, dat het bezoek door hen niet bijzonder op prijs wordt gesteld. Toch ontmoedige dat niet. Ook Paulus bracht het Evangelie aan de huizen, beide aan Joden en Grieken. En de apostelen hielden niet op, allen dag in den Tempel en aan de huizen Jezus Christus te verkondigen. En Jezus zelf beval de apostelen, toen Hij hen uitzond op hun predikreis, ook het Evangelie te brengen in de huizen. Huisbezoek is dus een Schriftuurlijk werk in de prediking van het Evangelie aan verlorenen.

Nu komt de vraag, aan wie het huisbezoek moet worden gebracht. Daarvoor noemde Ds Merklijn menschen, met wie men door den arbeid reeds eenigszins in contact staat. Zoo b.v. de ouders van de leerlingen der Zondagsschool en van de gewone school; de menschen, die nog al eens de Bijbelzittingen bijwonen, en de menschen, die het Evangelisatieblad geregeld ontvangen. Dan is er een aanknopingspunt en een aanleiding voor het bezoek en is het voelen van het opzettelijke al aanstonds eenigszins weggenomen. „Ge moet voor uw bezoeken zooveel mogelijk een aanleiding hebben.“ „En als voorbereiding voor dien arbeid is er misschien geen uitnemender middel dan de verspreiding van „De Zaaier“ (het Evangelisatieblad der Indische Kerken, zooals hier te lande „De Kandeljaar“). „Daarna komt een bezoek, dat indien het eenigzins houvast biedt, later door herhaald bezoek wordt gevolgd.“ Een ander middel, dat Ds Merklijn noemde, is het organiseren van onderavonden voor ouders vooral van leerlingen van ongelovigen huize.

En als dan het bezoek wordt gebracht, hoe moet het dan worden ingericht? Wat moet er dan worden besproken en gezegd? Daarin schuilt vooral een groote moeilijkheid, zooals ook bij het debat duidelijk naar voren trad. Dat ondervinden niet alleen de broeders in Indië, maar ook hier te lande. En daarvoor heeft Ds Merklijn een goeden raad gegeven: meer luisteren dan spreken. „Men late de bezochte zooveel mogelijk van zijn eigen leven vertellen, van zijn ervaringen, teleurstellingen, van zijn voorspoed, zijn lijden; noodig is dit om een woord te kunnen spreken, dat past op zijn levenservaring; wanneer het een kind des Heeren is, dan zult ge in de verhalen, die ge hoort, genoeg leiding Gods opmerken om daar attent op te maken, om iets te laten voelen van de zoekende liefde Gods, die zich in zijn leven heeft geopenbaard; eerst toone uw liefde zich in belangstelling en als zijn leven voor u staat, dan zal God u het woord geven, dat ge spreken moet.“

En dan kome men niet eenmaal, of eenmaal per jaar. Neen, van herhaald bezoek juist is onder den zegen des Heeren veel heil te verwachten. Daarom moet de kring, die een broeder bezoekt, niet te groot zijn. Ds Merklijn noemde als getal gezinnen of alleenwonende personen, dat ieder te bezoeken zou hebben, ongeveer tien.

Ik geloof wel, dat dit getal iets klein is. Iemand, die van Evangelisatie werk maakt, die dus niet zoo een heel enkele keer er op uit gaat, maar geregeld bezoekt, stel een avond per week, kan meer gezinnen bezoeken. Maar ik ben het geheel met hem eens, dat het getal niet te groot worde. „Beter weinig en goed, dan veel en slecht.“

De laatste opmerking van den spreker betrof het ontvangen van een contravisite. Wanneer men iemand voor Evangelisatie een bezoek heeft gebracht, zij men niet afkeerig, hem ook uit te nodigen tot het afleggen van een tegenbezoek. Ik weet niet, hoe de toestanden in Indië zijn, en wie de objecten der Evangelisatie daar zijn.

Maar ik vermoed, dat het hier in Nederland niet zoo gemakkelijk zou gaan. Voorwerpen van Evangelisatie zijn hier vrijwel altijd ook stoffelijk armen en verzonkenen. Menschen uit de achterbuurten. En ik vermoed, dat van beide kanten zulk een contra-bezoek veel moeite op zou leveren.

Maar in Indië zijn het waarschijnlijk vaak menschen uit een ander sociaal milieu. Aan den anderen kant kan het ook hier in verschillende gevallen worden beproefd. En als het gaat, is het een prachtig middel tot verdere Evangelisatie. Want zoo toont men belangstelling in het voorwerp der Evangelisatie, dat men heeft bezocht. En belangstelling is iets, dat bindt en trekt.

Ieder vindt het aangenaam, dat een ander belang in hem stelt. Vooral wanneer het iemand is, naar wiens ziel nooit werd omgezien. Zelfs de meest verstokte stelt het op prijs, dat er iemand zorgt voor zijn ziel; dat er eens iemand aanbelt, die geen bedoeling heeft dan alleen te toonen belangstelling, zonder daarvoor iets te verwachten. En dan des te meer, als die belangstelling zoover gaat, dat hij wordt uitgenodigd tot een tegenbezoek.

Het is verblijdend, dat er ook in ons Indië zoo veel wordt gevoeld voor dezen arbeid. Het eerste Evangelisatie-Congres der Gereformeerde Kerken in Indië is van groote betekenis.

De Heere zegene den arbeid der broeders aldaar, opdat er naast den Zendingarbeid de Evangelisatie krachtig werke. Dat er niet alleen Heidenen en Mohammedanen, maar ook verdoolde Europeanen komen tot het geloof in den eenigen Zaligmaker van zondaren.

C. B.

PERS-SCHOUW.

Over de Vrije Universiteit.

Prof. Dr T. Hoekstra heeft in „De Bazuin“ eenige artikelen geschreven over de Vrije Universiteit. In het eerste art. spreekt de hoogleeraar over de positie van de V. U., en merkt o.m. dit op:

Een Gereformeerde Universiteit is, als ge het zoo noemen wilt, ook een wetenschappelijk evangelisatie-instituut.

Daarom zet ze hare deuren voor iedereen open.

Daarom stelt ze aan haar studenten niet den eisch, dat ze allen Gereformeerd zullen zijn.

Ze laat komen, wie wil.

Ze laat studeeren, wie wil, mits hij zich aan de regelen van orde, die een academie stelt, onderwerpt.

Zij laat examen doen wie wil, en geeft een diploma aan ieder, die het door haar gesteld wetenschappelijk peil heeft bereikt.

Een wetenschappelijk diploma, door de Vrije Universiteit uitgereikt, is dus geen testimonium van zuiverheid in de belijdenis. Het is geen bewijs, dat de bezitter er van het met het standpunt der Vereeniging eens is. De doctorsbul van de Vrije Universiteit kan op zichzelf geen bewijs zijn, dat iemand haar confessioneel standpunt deelt.

Dit moeten we goed in het oog houden, willen we de Vrije Universiteit niet in een hoek plaatsen, waar ze niet staat, waar ze niet staan mag.

We zien dus, dat in dit opzicht aan de Vrije Universiteit voor hoogleeraren en studenten niet dezelfde eisch geldt.

Zij schrijft als student in en reike haar diploma's uit aan ieder, die het wetenschappelijk peil haalt en zich aan de goede academische orde en zede houdt.

Zij oefene strenge keur op haar docenten. Dezen moeten confessioneel volbloed Gereformeerd zijn. In al hun onderwijs moet de geur van het Gereformeerd beginsel te bespeuren zijn. Zij behooven (uitgenomen de theologen) geen leden te zijn der Gereformeerde kerken, maar dienen wel in de leer en leven te toonen, dat ze voor al hun wetenschappelijk onderzoek positie genomen hebben in hetzelfde Gereformeerde belijden, dat de levenskracht van onze vrome vaderen is geweest.

In een volgend artikel handelt Prof. Hoekstra over de vraag, wat in de naaste toekomst zou moeten gedaan worden voor de uitbreiding. Immers, vóór 1930 moet de vierde faculteit er komen. En:

De Vrije Universiteit, die zich reeds in het bezit van de eerste drie faculteiten mag verheugen, komt thans voor de vraag te staan: zal er een aanvang gemaakt moeten worden met de medische of met de natuurkundige faculteit?

Prof. Hoekstra verklaart zich vóór de vorming van een medische faculteit. Wel erkent hij, dat veel is aan te voeren vóór het plan van een natuurkundige faculteit. B.v.:

In de eerste plaats is het noodig, vooral in den tegenwoordigen tijd, de natuur te bestudeeren bij het licht van het Gereformeerde beginsel. We moeten positie kiezen tegen de valsche evolutie-theorie en medaardigheden aan de oplossing van de vele problemen, waarmede thans de christen-bioloog worstelt.

Daar komt in de tweede plaats nog bij, dat de natuurkundige faculteit voor een deel de onderbouw moet vormen voor de medische faculteit. De studie tot het candidaatsexamen in de medicijnen gaat in hoofdzaak over natuurkundige vakken. Eerst de medische afdeeling en daarna de natuurkundige — het zou wezen de paarden achter den wagen spannen.

Maar Prof. Hoekstra wil de zaak ook ter dege van den praktischen kant bezien: dan pleit z.i. alles voor een medische faculteit:

Er is immers reeds een begin gemaakt met de medische afdeling?

Al heeft Prof. Buytendijk de Vrije verlaten, Prof. Bouman is toch immers nog buitengewoon hoogleraar in de medische faculteit der Vrije Universiteit?

Er zijn bij de Gereformeerden verwachtingen gewekt, en het zou te hopen en te bidden zijn, dat deze verwachtingen na niet al te langen tijd werden vervuld.

Er is een sterke begeerte naar christenarisen, die hun medische opleiding hebben ontvangen bij mannen, die met ons hetzelfde dierbaar geloof deelachtig zijn.

Er is een kring van broederen, die bijzonder belang stelt in de medische faculteit en daarvoor al jarenlang contribueert.

Misschien zou de Vrije Universiteit een veel bredere plaats in ons christelijk volksdeel verkrijgen, wanneer in hare ziekenhuizen geneezing naar lichaam en ziel gezocht kon worden bij mannen, die bij de geneezing van al wat krank is, met God en Zijn Woord te rade gaan.

Een medische faculteit graaft een bedding in ons volksleven voor heel de Universiteit.

De bloei van de Gereformeerde Hoogeschool zou er door bevorderd worden.

En de kosten?

Die zullen niet gering zijn. Meen echter niet, dat de kosten van laboratoria voor een natuurkundige faculteit zullen meevallen. Het onderhoud en de exploitatie van laboratoria verslindt schatten.

Daartegenover staat, dat hoewel de bouw en inrichting van ziekenhuizen naar den eisch des tijds veel geld vraagt, de exploitatie van die ziekenhuizen zoo ingericht kan worden, dat een deel van de uitgaven in de kas terug vloeit.

Nu zal ieder, die zij het uit de verte, kennis genomen heeft van hetgeen er vast zit aan de stichting van een medische faculteit, toestemmen, dat het financieel niet mogelijk zal zijn terstond de complete faculteit in te richten, maar dat begonnen moet worden met een deel.

Zou het geen overweging verdienen niet te beginnen met den onderbouw, maar met den bovenbouw eener medische faculteit?

Wie eerst de natuurkundige faculteit inricht om haar straks te doen dienen als onderbouw voor de medische, laat ons volk weer vijf en twintig jaar wachten, vóór het een van zijn liefste wenschen in vervulling ziet gaan.

Dit is een ontzaglijk bezwaar.

Daarom moge de gedachte overweging vinden, dat voor de studie van den medicus tot aan het candidaats-examen (in hoofdzaak natuurkundige studie) voorloopig aan de Vrije geen gelegenheid zal zijn en de medische faculteit der Vrije Universiteit zich aanvankelijk beperke tot de speciaal medische vakken, die geëxamineerd worden bij het doctoraal examen in de medicijnen en bij het artsexamen. De aanstaande studenten zouden dan hun vorming tot het candidaats-examen kunnen ontvangen b.v. aan de Stedelijke Universiteit te Amsterdam, en daarna overgaan naar de Vrije Universiteit om zich voor het doctoraal- en artsexamen te bekwamen. Wanneer vier à vijf medische hoogleraren benoemd werden en een paar lectoren, zou de bovenbouw van de medische faculteit er in beginsel zijn, en zou langzamerhand van boven naar beneden voortgevoerd kunnen worden.

Een dergelijk plan heeft natuurlijk schaduwsijden. Er zou echter een begin zijn van een medische faculteit.

Bovenstaand artikel verscheen 1 April. Denzelfden dag kreeg ik een stuk onder de oogen, waarin blijkt, dat in een bepaalde richting de gedachten zich reeds bewegen.

De Janssen over het kerkelijk leven in Indië.

De Janssen, christelijk-geraf. pred., tevens legeren vlootpredikant, schrijft in „De Wekker” over de lezing van Dr Mott, dien hij hoorde spreken met groote instemming:

En dan stelde het mij tot groote blijdschap, dat Dr Mott met groote kracht gepleit heeft voor een nationale kerk in Ned. Indië, niet een Ned. Herv. of Gereformeerde of Christelijk Gereformeerde Kerk, maar voor een kerk, die geboren wordt uit het werk, dat er thans door de Westerlingen wordt gedaan. Want het kan toch de bedoeling niet zijn, dat wij ons verdeeld en gedeeld Hollandsch kerkelijk leven naar Indië zouden overbrengen? Wij gaan toch in Indië geen Christelijk Gereformeerde Kerk stichten tegenover de Gereformeerde kerken? Dat zou in de toekomst beslist op niets uitloopen. Die eenvoudige inlandische christenen kennen immers noch onze kerkgeschiedenis, noch onze kerkelijke nuanceeringen?

Wij kunnen daar niet meer doen, dan voorbereiden den arbeid, zoodra wij meer willen doen, zoodra wij de inlandische kerk een bepaald stempel willen geven, onverschillig welk ook, zal zich dat in de toekomst wreken: wat Indië krijgen moet is een Nationale Christelijke Kerk, niet een kerk zonder belijdenis, maar met een belijdenis, maar een belijdenis die wel in het essentiële aan onze Drie Formulieren gelijk is, maar veel bescheidener omvang heeft en veel eenvoudiger en begrijpelijker is dan de onze.

Dat is het eerste punt, waarvoor ik Dr Mott zeer dankbaar ben, dat hij daarop met grooten nadruk gewezen heeft.

Ik ben het met De Janssen niet eens, maar dat doet niet ter zake. Ik begrijp alleen maar niet, hoe men meenen kan, dat het noodig is, om Gods en der waarheid wil — want met minder mag men niet toe — in Nederland zich afzonderlijk te stellen, en voor Indië te willen wat hier staat uitgedrukt. Indien wij — om met den lector te Apeldoorn te spreken — de zielen „vermorphineeren”, moet dan het heidendom en mohammedanisme er niet tegen beveiligd worden?

Van anderen kan ik het verstaan, maar van „De Wekker”, die De Wisse als apologete begroette, en zijn morphineologie menigvuldig heeft aangedikt, begrijp ik het niet.

Of is het zoo erg niet bedoeld met de klacht over onze morphineerende prediking? Indien wel: ze is altijd slecht en — er is opium genoeg in Indië.

Over den „evangelisatie-predikant”.

De D. Hoek breekt in het „N.-H. Kbl.” een lans voor de idee van een provinciale evangelisatie-predikant. Speciaal met het oog op Noord-Holland zegt deze schrijver:

Maar wel waag ik het te zeggen, dat er veel te weinig en veel te weinig intensief gewerkt wordt. Wij hebben veel meer menschen noodig, die er al hun krachten aan kunnen geven, onze leetuur-verspreiding is veel te gering en wij hebben niet altijd de geschikte leetuur.

Ik kan niet loskomen van de gedachte, dat wij een predikant moeten hebben, die voor heel de provincie het werk overziet, organiseert, de manier waarop gearbeitet moet worden aangeeft en helpt om de noodige krachten te krijgen.

Aan zoo'n plan zijn financiële bezwaren verbonden en nog vele andere, maar die zijn te overwinnen, 't grootste bezwaar is voor mij: wie geeft ons een voor dit werk geschikt man?

Over de theologie van Karl Barth.

Prof. Dr A. H. de Hartog heeft in het confessioneel weekblad „De Gereformeerde Kerk” een ingezonden stuk geplaatst tegen wat De Bakker had geschreven over de theologie van Karl Barth, die in ons blad ook ter sprake gekomen is meermalen. Prof. de Hartog is in zijn critiek en bezwaren nog sterker dan enkele maanden geleden van hem gebleken is, toen hij zijn brochure schreef, naar aanleiding van Barth's verblijf in Nederland.

In een vorig nummer hebt u Barth's theologie begroot als een nieuwe mogelijkheid tot terugkeer naar het Gereformeerde beginsel. Barth's eigen beschouwingen daargelaten, meen ik toch niet te overdrijven als ik vermoed, dat uit deze school de leus van den „onbekenden God” naar voren dreigt te komen. Acht u dit niet nog grooter gevaar dan andere eenzijdigheden? Want zeker, God is de Groote Onbekende, maar nochtans maakt Hij zich ook bekend, aan de Zijnen bovenal. En nu is toch wel het wezen van het Nieuwe Verbond (en ook reeds van het Oude, Ps. 76: 1 e.a.) juist mede hierin te vinden, dat Hij, die de wereld heeft bemiddeld door Zijn woord en Dien de Wereld, noch Johannes, noch de tijdgenooten kenden. Zich door den Zoon bekend heeft gemaakt, zoodat Hem te kennen het eeuwige leven is (Joh. 1: 10, 26, 31; 12: 50; 17: 3; vgl. Ef. 3: 19 e.a.).

Ik zie hier dan het gevaar van een nieuwe eenzijdigheid en acht de leus „Theologie des Woords” in deze richting onjuist, omdat wij op deze wijze allerminst tot de volheid des Woords komen, welke, evenals de volheid der Confessie alzijdig ethisch (met het hart, den wil) confessioneel (met den mond) belijdt.

Tot zoover Prof. de Hartog.

De Bakker geeft op het ingezonden stuk van Prof. de Hartog een antwoord. Hij zegt:

„Het eigene van Karl Barth's theologie”, zegt Prof. Haitjema in zijn mooie studie over dezen baanbrekende godgeleerde, „is zijn methode-leer, zijn religieuze kennis-critiek.” Zoover ik oordeelen kan, gaat 't daar om bij de beoordeeling van dezen al vele malen veroordeelden man. En heb ik Prof. de Hartog wel begrepen, dan richt zich zijn bezwaar in de school van Barth ook vooral tegen het uitgangspunt, de kern-theoretische beginselen.

Ik moet bekennen, dat Barth hier een geweldige sprong maakt. Hij verlegt het zwaartepunt van den religieuze mensch in den zich openbarenden God: Ik ken Hem niet. Hij kent mij. „Vraag niet hoe Barth denkt over God; keer het liever om en vraag, hoe God denkt over Barth!”, lees ik bij Prof. Haitjema. Of, om het in de eigen woorden van den veelbesprokene te geven. In „Zwischen den Zeiten” (Jan. '27, dus van recenten datum) beantwoordt hij één van zijn aanvallers, die hem heeft verweten, dat Barth de vrijmoedigheid (des geloofs) wegwerpt, terwijl daarin toch een groote vergelding des loons zit, o.a. aldus: „Ik ben van nature geneigd God en mijnen naaste te haten”, „geheel onbekwaam tot eenig goed en geneigd tot alle kwaad,” heb „naar het rechtvaardig oordeel Gods tijdelijke en eeuwige straffen verdiend.” En hij besluit: „So steht es mit dem „Seelengrund”. Daran appelliere ich, wenn ich an das „Existenzbewusstsein” appelliere” (d.i. zoo staat het nu met mijn zielefundament. Daarop beroep ik mij, wanneer ik al een beroep doe op het bestaans-bewustzijn). Derhalve, de mensch grijpt God niet; hij kan Hem niet grijpen; met zijn denk-leven niet, met zijn geestelijke bevindingen evenmin, ofschoon er nog altijd „eenige kleine overblijfselen”, gelijk onze Nederlandsche geloofsbelijdenis zegt, in ons aanwezig zijn. Calvijn sprak hier van het „semen-religionis”, een godsdienstige kiem. Natuurlijk! Vandaar onder alle volken, in alle tijden, hoe misvormd dan ook, het probleem van den godsdienst, een heilsoverlangen. Maar... dat grijpt God niet. Dat bezorgt ons niet de rechte kennis Gods. Het vermoedt slechts, dat over die grenslijn, die in het godsdienstige kennen tusschen God en mensch loopt, het geluk en de schat der ware, zaligmakende kennis ligt.

Thans tot de eigenlijke vraag van Prof. de Hartog komende, zegt De Bakker:

Levert dit standpunt nu het gevaar op, dat, zij 't niet Barth zelf, toch straks zijn volgelingen, zijn school belanden bij den „onbekenden God”? Mij dunkt, dit gevaar is even groot, als de afstand die er ligt tusschen Paulus' bejelden, dat „de natuurlijke mensch

niet verstaat de dingen die des Geestes Gods zijn” en de kennis in het aangezicht van Jezus Christus, welke dezen apostel zoo klaar en rijk van zinnen God geschonken wordt. Barth zegt (Zwischen den Zeiten, Jan. '27): men verwijt mij inkonsekventie „dass auch ich keinen anderen Weg ins Absolute kenne als den über den Menschen” (d.i. dat ook ik geen anderen weg tot het Absolute ken dan den weg, die leidt over en door den mensch). Zijn antwoord op dit verwijt is: „Oh ich nicht „die menschliche Sehnsucht nach Gott bereits als unexplizierten Gottesbewußt” „worden” müßte? Nein, denn wenn ich glaube, dass ich ihn nicht suchen würde, wenn ich ihn nicht schon gefunden hätte, so bekenne ich grade damit, dass mein „finden” nicht eine Explikation meines „Suchens” ist, sondern mein in keinerlei „menschliche Sehnsucht” zu übersetzendes gefunden werden” (d.i. Of ik dan toch al niet het mensche lijke verlangen naar God als een onverklaard Godsbezit aanmerken moet? Neen, want wanneer ik geloof, dat ik Hem niet zoeken zoude wanneer ik Hem niet alreeds gevonden had, belijdt ik daarmee juist, dat mijn vinden geen verklaring van mijn zoeken is, integendeel, maar mijn op geen enkele manier als mensche lijk verlangen te verklaren gevonden worden).

En juist, omdat het, volgens Barth, niet van den godsdienstigen, den zoekenden en zuchtenden mensch afhangt of hij over de grenslijn zal heenkomen en God den Heere in het aangezicht van Zijn lieven Zoon zal kennen, komt hij met den sprong dien hij neemt, terecht bij de verkiezing Gods; of liever, om in den trant van Barth te spreken, hij springt niet en hij komt niet terecht; God de Heere (‘t zij met verbod gezegd) maakt den genadesprong en komt terecht bij hem. „In het heilgeheim der „verkiezing” wordt, anders gezegd, de mensch over de grenslijn heengetrokken”, zegt Prof. Haitjema.

Daarom komt Barth niet terecht (en, houdt zijn school zich aan zijn m.i. diep religieuze uitgangspunt, zijne school evenmin) bij den „onbekenden God”. Dat zou zóó zijn, wanneer Barth, om in het algemeen de mensch, er alleen was. Maar God is er ook nog! Goddank!

De Bakker heeft al heel wat helder gestelde, en punctueel betoogende artikelen geschreven. Bedrieg ik mij niet, dan behoort dit artikel niet tot zijn gewone genre, wat niet te verwonderen valt, als men zijn argumenten in dit geval telt en toetst. Tot zoover is tegen Prof. de Hartog's opmerking niet veel ingebracht in dit dispuut.

De Bakker wijst nog op sympathieën, die Barth heeft en wekt. Hij zegt:

Hij leert toch den menschen terug te gaan op de H. Schrift, op den kern der H. Schrift: Christus, gestorven om onze zonden en opgewekt om onze rechtvaardigmaking? 't is toch een opmerkelijk ding, dat de reformatische geschriften, van een Luther, een Calvin, door deze maanden weer gelezen en ge-eerd worden. Waren onze rechts-modernen daar ook maar beland!

En sympathieën van Barth en zijn mannen mogen toch zeker ook wel even in het geding worden gebracht? Waar kwamen de rechts-modernen, die in hun ontwikkelingsgang bij de Christus-idee halt! gehouden hebben, met hun genegenheden uit? Ze bleven die verpanden aan het modernisme; zie dat in den Protestantenvond; hoogstens deelde een links-ethische erin. Barth daarenegen geeft de ethische theologie en... is de promotor van den Reformierten Bund in Deutschland. Dat zegt toch ook wat omtrent hem en de lijn, de geestesrichting, waarin zijn volgelingen zich voortbewegen.

Daar is in Barth's bagage nog wel heel wat, dat hij uit zijn moderne periode meevoert. In het artikel „Karl Barth als kind van zijn tijd” heeft Prof. Haitjema dit wel heel duidelijk gemaakt. Maar de vrees, dat hij met zijn geestesrichting zal uitkomen bij den „onbekenden God” bekruipt mij evenmin, als dat ik voor Paulus beducht zou zijn, wanneer hij schrijft: „de natuurlijke mensch verstaat niet de dingen die des Geestes Gods zijn”. En waarom? Omdat dit niet een wijsgeerig, maar een diep religieuze uitgangspunt bij Barth is.

Natuurlijk ontkent niemand de groote verdienste, die Barth in dit opzicht heeft. Het was b.v. onlangs een genot, de klanken van „het objectieve Woord” en van het „objectieve gezag” van hem te vernemen in het groot-auditorium van Leiden. Maar hiermee is de opmerking van Prof. de Hartog niet beantwoord. Want op de uitwerking van het begrip: het objectieve Woord komt alles aan. Neem alleen maar het begrip: historische werkelijkheid: wat is dat? Voor Barth heel wat anders dan voor ons, heel wat anders ook dan voor De Bakker. De critiek op Assen, als Barth ze formuleeren zou, werd dan in zijn stelsel ook heel wat anders dan Prof. Haitjema gegeven heeft. Barth zou Junius niet behoeven na te pluizen; want de aanvaarding van Junius, als gezaghebbend theoloog, zou hem weer tot critiek brengen, en dan wel critiek, gekeerd tegen Prof. Haitjema. Het „historiebegrip” is anders bij hem; en dat geldt niet alleen, als de paradijshistorie vermeld moet worden.

En wat zou de tekst van Paulus hier moeten? Het vraagstuk is: of, niet de „natuurlijke”, maar (ik neem de tegenstelling van De Bakker nu eens over), maar de „religieuze” mensch God kent. Kent. En op dat punt zal Barth iets zeggen, waarvan ik vermoed, dat De Bakker het niet consequent durft en wil toepassen, stel eens, dat hij de ideeën van Barth zou moeten populariseren en praktisch toepassen in een preek.

Prof. de Hartog is m.i. niet beantwoord.

K. S.